

D. sc. Mladen Pavlović, sudac
Suda časti pri HGK Zagreb

ZNAČAJ TUŽBE ZA ZAŠTITU KOLEKTIVNIH INTERESA I PRAVA

UDK: (497.5)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 1. XI: 2014.

Danas je u Europi važnost postupaka za zaštitu kolektivnih interesa i prava određenih skupina nanovo prepoznata, a u Republici Hrvatskoj nakon recepcije prava Europske unije. Ti su se postupci pojavili u pravnoj zaštiti potrošača, a potom u diskriminacijskom pravu. Tek nakon toga je naš Zakon o parničnom postupku regulirao opći okvir pokretanja postupaka za zaštitu kolektivnih interesa i prava, kao lex generalis.

Uvođenje ovih postupaka treba smatrati pozitivnim napretkom, jer je hrvatsko pravo na taj način očigledno prepoznalo nužnost uvođenja zaštite kolektivnih interesa i prava u svoj pravni sustav u prilagođenom obliku, kao i mnoge europske države.

Primjena ovog novog pravnog instituta nije još saživjela u praksi zbog nedostatka edukacije o njegovom postojanju od strane potencijalnih ovlaštenika i praktičara, jer njime se osigurava tzv. apstraktna pravna zaštita, dok su troškovi postupka realni.

U radu se ukazuje na opći i poseban okvir pravne zaštite kolektivnih interesa i prava te legitimacije stranaka na traženje takve zaštite i odabira odgovarajuće tužbe ovisno o postojećim povredama. Potom su navedeni oblici pravne zaštite koju ovlaštenici mogu tražiti, a tuženici se istoj mogu usprotiviti samostalnom tužbom ili protutužbom.

Posebno je ukazano na mogućnost sudjelovanja umješača i određivanja privremenih mjera u predmetnim sporovima, troškovima postupka, utvrđivanja nadležnosti za suđenje u tim sporovima te djelovanje subjektivnih granica pravomoćne odluke.

Ključne riječi: *tužba, kolektivna pravna zaštita i postupak, umješač, nadležnost, pravomoćnost odluke*

UVOD

Opći pravni okvir za pokretanje postupka zaštite kolektivnih interesa i prava u Republici Hrvatskoj uveden je 2011. god. Novelom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (NN 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11 (prečišćeni tekst) i 25/13 – dalje ZPP). U čl. 49. navedene Novele iza čl. 502. ZPP-a dodana je sasvim nova glava trideset i druga koja nosi naziv: „Tužba za zaštitu kolektivnih interesa i prava“ sa člancima 502.a do 502.h, kojima se s jedne strane propisuje opći procesni okvir za pokretanje i provođenje postupka za zaštitu kolektivnih interesa i prava, a s druge strane daje i procesni okvir za zaštitu od onih subjekata za koje se tvrdi da krše te kolektivne interese i prava. Ako u novoj glavi ne postoje posebne odredbe

u parnici povodom takve tužbe,¹ za zaštitu kolektivnih interesa i prava primjenjuju se ostale odredbe ZPP-a. Time su omogućeni i olakšani uvjeti za pokretanje i provedbu parničnih postupaka u svim onim slučajevima u kojima je zakonom predviđeno, da se radi zaštite različitih kategorija kolektivnih interesa i prava može tražiti i ostvariti sudska zaštita. U tom smislu će te nove odredbe poslužiti kao zakonska osnova za provedbu postupaka u povodu sporova po udružnim tužbama te drugim dopuštenim zakonskim inicijativama za zaštitu kolektivnih interesa i prava.² Navedene nove odredbe Novele/2011 neće se primjenjivati u slučajevima za koje je posebnim zakonom propisano nešto drugo.

Ovom dopunom ZPP-a popunjena je praznina koja se pojavila kada se u pravni sustav Republike Hrvatske uvela mogućnost sudske zaštite kolektivnih interesa i prava, ali su nasuprot tome procesne odredbe ostale manjkajuće glede određivanja pravila u takvim postupcima.³ Odredbe o tužbi za zaštitu kolektivnih interesa i prava, sukladno odredbi čl. 54. navedene Novele ZPP/2011, stupile su na snagu danom ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju odnosno 1. srpnja 2013. godine.

Kod ostalih pravnih područja udružna tužba je u pravilu regulirana samo zakonima koji su nastali kao rezultat preuzimanja europskog *acquis communitairea* u hrvatsko pravo, kao što su novi Zakon o zaštiti potrošača (NN 41/2014 – dalje ZoZP), koji je stupio na snagu 29. ožujka 2014. i Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08 i 112/12 – dalje ZSD) koji je stupio na snagu 1. rujna 2009. god. Navedenim zakonima propisana su različita rješenja u pogledu ovlaštenika na udružnu tužbu, načinu postupanja i metoda zaštite te pravnih posljedica donesene presude, ali oba zakona propisuju da je pružena zaštita uvijek primarno apstraktnog karaktera i usmjerena na široki krug potencijalnih ovlaštenika, koji mogu tada podići pojedinačne tužbe.⁴

Postupci za zaštitu kolektivnih interesa i prava primjenjuju se u brojnim stranim pravnim porecima u kojima se kolektivna zaštita predviđa u sličnim ili čak istim granama prava. To su grane prava u kojima su mnogo naglašeniji skupni interesi i interesi općeg dobra od pojedinačnih interesa pojedinaca, kao što su interesi i prava potrošača, antidiskriminacijski i socijalni interesi i prava zaštite okoliša itd.⁵

---

¹ Radi se o širem pojmu od tzv. udružne tužbe (*Verbandsklage*) kojom udruga, neprofitna pravna osoba osnovana radi ostvarivanja određenih društveno dopuštenih ciljeva (čl. 2. Zakona o udrugama) pokreće postupak radi pružanja (u pravilu) apstraktne zaštite određenih prava i interesa svojih članova, odnosno pripadnika određene društvene grupacije; ona je jedan od instrumenata sudske zaštite tzv. grupnih, klasnih, kolektivnih i difuznih prava i interesa. Vidi Triva – Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 824 (dalje: Triva – Dika, GPPP).

² Dika, Mihajlo, „Postupak u sporovima za zaštitu kolektivnih interesa i prava“, *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011. godine*, Novi informator, Zagreb, 2011., str. 1 (dalje: Dika), „Postupak u sporovima za zaštitu kolektivnih interesa“).

³ Sessa, Đuro, „Novela Zakona o parničnom postupku (troškovi, elektroničko vođenje postupka, žalba, revizija, udružna tužba“), *Pravo u gospodarstvu*, Zagreb, br 1/2012, str. 216 (dalje: Sessa).

⁴ Grbin, Ivo, „Nove vrste tužbi i odluka u parničnom postupku“, *Pravo u gospodarstvu*, Zagreb, br. 6/2005., str. 275-311.

⁵ Vidi detaljnije: Mengušić-Škugor, Ema, *Udružna tužba kao mehanizam zaštite kolektivnih prava i*

Međutim, postoje velike razlike u uređenju kolektivnih postupaka i njihovom tretmanu u pojedinim stranim pravnim sustavima i pravnim granama, a takve se razlike ogledaju i kod nas. Stoga ne čude mnoge teorijske i praktične rasprave o ovoj važnoj materiji. Tako se npr. postavlja pitanje jesu li nedoumice koje sa sobom nosi kolektivna tužba, poput one u „slučaju franak“ vrijedne njihove izvorne svrhe te ne bi li bilo razumnije prijepore koji su nastali riješiti boljim zakonima i upravnim nadzorom. No, bez obzira na postojeće razlike i shvaćanja, svrha postupaka za zaštitu kolektivnih interesa i prava ima prvenstveno za cilj rasteretiti naš pravni sustav i ponuditi što većem broju sudionika učinkovitiji pristup pravdi. Zato je udružna tužba samo jedan od načina takve zaštite. Upravo zbog različitosti interesa i prava koji se trebaju štiti, u praksi ne postoji samo jedan najučinkovitiji sustav kolektivne zaštite, zbog čega je zakonodavac stavio na raspolaganje više modela, kao što su skupna tužba, popularna tužba, grupna tužba i udružna tužba.⁶ Ovu potonju tužbu posebno naglašavamo zbog uloge i značaja koje joj je namijenio zakonodavac, a pod utjecajem *acquisa*.

1.OPĆI OKVIR UREĐENJA KOLEKTIVNE ZAŠTITE INTERESA I PRAVA

Interesantno je da je ZPP izmijenjen tek nakon nekoliko godina po važenju i primjeni spomenutih Zakona o zaštiti potrošača i Zakona o suzbijanju diskriminacije, čije su se odredbe primjenjivale kao *lex specialis*, nasuprot postojećim odredbama ZPP-a kao *lex generalis*. Dakle, ovom dopunom ZPP-a, u stvari se popunila praznina koja se pojavila kada se u pravni sustav Republike Hrvatske uvela mogućnost sudske zaštite kolektivnih interesa i prava, ali su procesne odredbe ostale nedostatne glede određivanja pravila postupanja u takvim postupcima.⁷

Napominje se da Novela ZPP/11 uopće ne govori o udružnoj tužbi, već samo o tužbi za zaštitu kolektivnih interesa i prava, čime je naglašeno da se te odredbe primjenjuju na sve postupke kolektivne zaštite. Zbog trenutne nekonzistentnosti u nomenklaturi pojmova, ako bi se ZPP-om propisalo samo pravo na podnošenje udružnih tužbi, time bi se *de facto* ograničilo njegovu primjenu na postupke prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije, koji jedini izrijeком propisuje takvu tužbu,⁸ a to nije bila svrha.

---

interesa, Pravni fakultet, Zagreb, 2012., str. 1 i 6 (dalje: Menđušić-Škugor o.c.).

⁶ Vidi više u: Baretić, Marko, „Individualna i kolektivna zaštita potrošača u hrvatskom pravu“, *Republika Hrvatska na putu prema europskom pravosudnom području*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2009.

⁷ Sessa, *ibid.*

⁸ Čl. 24. ZSD-a.

1.1. Aktivna i pasivna legitimacija za podnošenje tužbe

Prema odredbi st. 1. čl. 502.a ZPP-a, udruge, tijela, ustanove ili druge organizacije osnovane u skladu sa zakonom, koje se u sklopu svoje registrirane ili propisom određene djelatnosti bave zaštitom zakonom utvrđenih kolektivnih interesa i prava građana⁹ mogu, ako je takvo ovlaštenje posebnim zakonom izrijekom predviđeno i uz uvjete predviđene tim zakonom, podnijeti tužbu (tužbu za zaštitu kolektivnih interesa i prava) protiv fizičke i pravne osobe koja obavljanjem određene djelatnosti ili općenito radom, postupanjem, uključujući i propuštanja, teže povređuje ili ozbiljno ugrožava takve kolektivne interese i prava. Iz ove je odredbe moguće zaključiti sljedeće:

a) Zaštita kolektivnih interesa i prava ostvaruje se tužbom koja se podnosi nadležnom sudu.

b) Na traženje takve zaštite aktivno su legitimirani samo određene pravne osobe i tijela, koji trebaju biti osnovani u skladu sa zakonom. Takve pravne osobe mogu biti: udruge, ustanove i druge organizacije osnovane u skladu sa zakonom, kao npr. zaklade, trgovačka društva, zadruge, komore itd., a kada su u pitanju tijela, to mogu biti: državna tijela, tijela regionalne i lokalne samouprave. Posebnu ulogu u tome mogu imati i razna pučka pravobraniteljstva, a naročito pučki pravobranitelj RH.¹⁰

c) Sve te pravne osobe i tijela trebaju se u sklopu svoje registrirane ili propisom određene djelatnosti baviti zaštitom zakonom utvrđenih kolektivnih interesa i prava građana.¹¹ Dakle, ako ti subjekti ne bi bili registrirani, odnosno zakonom izrijekom ovlašteni za zaštitu određenih kolektivnih interesa i prava, njihova bi aktivna legitimacija bila promašena.

d) Te osobe i tijela trebaju biti izrijekom zakonom ovlašteni tražiti određenu zaštitu određenih kolektivnih interesa i prava uz ispunjenje uvjeta propisanih zakonom.¹²

e) Zaštita se ostvaruje prvenstveno tužbom za zaštitu kolektivnih interesa i prava.

Pasivno legitimirane u parnicama za zaštitu kolektivnih interesa i prava mogu biti sve fizičke i pravne osobe koje obavljanjem određene djelatnosti ili općenito radom, postupanjem, uključujući i propuštanje, teže povređuju ili ozbiljno ugrožavaju takve kolektivne interese i prava. Za povređujuća ponašanja tijela odgovarale bi pravne osobe kojima ta tijela pripadaju.

---

⁹ Prema odredbi čl. 502.c ZPP-a i pravnih osoba.

¹⁰ Protivno tome, fizičke osobe nisu aktivno legitimirane na traženje zaštite kolektivnih interesa i prava.

¹¹ Ovim se apostrofira apstraktna sposobnost bavljenja zaštitom određenih kolektivnih interesa i prava.

¹² Radi se o zakonskoj aktivnoj legitimaciji za traženje određene parnične zaštite.

Tužbu za zaštitu kolektivnih interesa i prava nisu ovlaštene podizati fizičke osobe te bi one mogle tražiti samo zaštitu svojih povrijeđenih ili ugroženih individualnih subjektivnih prava na osnovi ostalih općih pravila ZPP-a.¹³

1.2. Interesi i prava kojima se daje prednost u pravnoj zaštiti

Prema odredbi st. 2. čl. 502.a ZPP-a, interesi iz st. 1. ovog članka mogu biti interesi koji se tiču čovjekova okoliša i životne sredine, zatim moralni, etički, potrošački, antidiskriminacijski i drugi interesi, koji su Ustavom i zakonom zajamčeni i koji moraju biti teže povrijeđeni ili ozbiljno ugroženi djelatnošću, odnosno općenito postupanjem osobe protiv koje se tužba podnosi. Prema st. 3. istog članka, ako u glavi trideset drugoj ZPP-a ne postoje posebne odredbe u parnicama u povodu tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava, primjenjivat će se ostale odredbe ZPP-a. Međutim, prema odredbi st. 4. istog članka, odredbe tridesetdruge glave ZPP-a neće se primjenjivati u slučajevima za koje je posebnim zakonom za postupak u povodu tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava predviđeno nešto drugo.¹⁴

Sve to ukazuje na to da tužba za zaštitu kolektivnih interesa i prava mora biti izriekom predviđena u odredbama posebnog zakona.¹⁵ Odredbe ZPP-a su pri tome obvezno supsidijarnog karaktera, kojima se samo nadopunjuje postojeći sustav kolektivne zaštite. Pasivna legitimacija se zato odnosi na široki krug osoba, kako bi se njome obuhvatilo sve situacije predviđene posebnim zakonima. Time se obuhvaća i mogućnost budućeg proširenja kolektivne zaštite u Republici Hrvatskoj. Osim interesa zaštite potrošača i zabrane diskriminacije, predviđa se mogućnost podnošenja tužbe i u slučaju povrijeđenih interesa koji se tiču čovjekove okoline i životne sredine, moralnih, etičkih, vjerskih i drugih. Dakle, zakonodavac je ostavio mogućnost da u budućnosti i drugi kolektivni interesi, koje smatra prihvatljivima, budu temeljem za kolektivnu zaštitu. Takvi interesi moraju biti zakonom zajamčeni, čime se otvara put i široj legislaciji u pogledu kolektivne zaštite interesa i prava. Pri tome je stavljen naglasak na to da takvi interesi moraju biti teže povrijeđeni ili ozbiljno ugroženi djelatnošću, odnosno postupanjem fizičke ili pravne osobe protiv koje se tužba podnosi. Time je zakonodavac želio spriječiti hiperprodukciju kolektivnih tužbi u budućnosti: propisao je kriterij ozbiljnosti povrede kao jedan od uvjeta dopuštenosti tužbe. Time se pridonosi i pravnoj sigurnosti, jer se sprečava podnošenje neprikladnih tužbenih zahtjeva i donošenje neusklađenih odluka.¹⁶

---

¹³ U tom smislu se hrvatsko pravo nije opredijelilo za sustav pravne zaštite class actions, koji poznaju neka prava.

¹⁴ Navedena je formulacija nezgrapna jer smatramo da istu treba tumačiti na način da na sve ono što nije drukčije propisano odredbama posebnih zakona glede tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava, primjenjivat će se prvenstveno odredbe glave trideset druge ZPP-a, a nakon toga i ostale odredbe ZPP-a.

¹⁵ Tako npr. čl. 17., st. 1. ZSD-a i čl. 106., st. 1. ZoZP-a.

¹⁶ Mendušić-Škugor, E., o. c., str. 16.

1.3. Tužbe¹⁷ i tužbeni zahtjevi¹⁸ na trpljenje

Prema kazivanju prof. Dike, tužbe radi zaštite kolektivnih interesa i prava svoj će izravni pravozaštitni učinak u pravilu moći proizvoditi u presudama kojima će se prihvaćati tužbeni zahtjevi na trpljenje i propuštanje. Zbog posebnog značaja takve pravne zaštite, slobodni smo ponoviti ono što uvaženi profesor o tome navodi.

Tražbina prema određenoj osobi, da je dužna trpjeti određene radnje neke druge osobe ili nekih drugih osoba, temelji se na zakonu ili pravnom poslu.¹⁹ Bit te tražbine je u propuštanju (suzdržavanju), onemogućavanju ili ometanju stanovitih osoba u poduzimanju određenih njihovih radnji, eventualno na određeni način (određenim sredstvom) u određeno vrijeme i na određenom mjestu (modaliteti trpljenja).

Tražbina prema tuženiku da je dužan trpjeti određene radnje (u pravilu) tužitelja ili (iznimno) trećih osoba, redovito će se utužiti tako: a) što će se od suda tražiti da tuženiku naloži da trpi (da tuženika osudi da trpi, da izrekne da je tuženik dužan trpjeti) određene radnje tužitelja i/ili trećih osoba, već prema sadržaju tražbine; b) ta bi se tražbina eventualno mogla utužiti i tako što bi se od suda zatražilo da tuženiku zabrani bilo kakvu aktivnost kojom bi onemogućavao ili ometao određene radnje tužitelja ili trećih osoba. Prvi od navedenih načina utuženja odgovarao bi doslovnom sadržaju tražbine. Međutim, i drugim bi se načinom postigao isti pravozaštitni cilj.

U doktrini je izneseno mišljenje da bi se tužba na trpljenje (njem. Duldungsklage) razlikovala od tužbe na propuštanje (njem. Unterlassungsklage) po tome što bi u tužbenom zahtjevu tužbe na trpljenje trebalo odrediti pojedinačno mjere koje treba trpjeti, pri čemu se ne bi trebalo pobliže označiti obrambene (sprečavajuće) radnje koje bi trebalo propuštati, dok bi u tužbi na propuštanje valjalo u tužbenom zahtjevu određeno naznačiti te radnje (ili ponašanja), odnosno propuštanja koja bi se tuženiku naložila. Ipak treba uzeti u obzir da bi o sadržaju konkretne tražbine na trpljenje ovisilo hoće li prigodom definiranja onoga što treba trpjeti biti potrebno pobliže označiti i radnje od poduzimanja kojih bi se tuženik trebao suzdržavati, odnosno odrediti način na koji određene radnje ne bi smio poduzimati, da bi ovlaštenik mogao poduzimati svoje radnje. Tu bi, prema mišljenju prof. Dike, eventualno bila riječ o prijelaznim oblicima između tužbe na trpljenje i tužbe na propuštanje, što je za prihvatiti.

---

¹⁷ Tužba je pamična radnja, u kojoj tužitelj ističe zahtjev za pružanje pravne zaštite određenog sadržaja, što je tužitelj traži od suda s obzirom na tuženika za kojega tvrdi da se prema njemu nalazi u određenoj građanskopravnoj obvezi koju dobrovoljno nije ispunio ili u odnosu za koji tvrdi da je u svoju korist ovlašten tražiti autoritativno utvrđenje sadržaja nekog pravnog odnosa ili proizvođenje određene promjene u pravnim odnosima. V. Triva – Dika, o. c., str. 394.

¹⁸ Tužbeni zahtjev je procesnopravni zahtjev za pružanje pravne zaštite određenog sadržaja, zasnovan na tvrdnji tužitelja da mu pripada ovlaštenje iz određenih činjenica tražiti ostvarenje određenih pravnih posljedica. Ibid., str. 410.

¹⁹ Treba naglasiti da se ovdje radi o nenovčanoj tražbini (op. autora).

Pravozaštitna potreba za traženje pravne zaštite na trpljenje pretpostavljala bi (kumulativno) dospelost tražbine na trpljenje, ako bi prema sadržaju pravnog odnosa obveza trpljenja trebala početi tek u budućnosti te analogno, kao kod tužbe za propuštanje, opasnost ponavljanja radnji kojima bi se spriječilo ovlaštenika da poduzima radnje na koje je ovlašten (represivno-preventivna funkcija tužbe na trpljenje), odnosno opasnost da bi se tuženik prvi put mogao ponašati na način kojim bi mogao spriječiti ovlaštenika da poduzima te radnje (preventivno-represivna funkcija tužbe na trpljenje).

1.4. Tužbe i tužbeni zahtjevi na propuštanje²⁰

Sudionici određenih građanskopravnih odnosa mogu prema sadržaju tih odnosa biti ovlašteni tražiti od drugih sudionika tih odnosa da nešto ne čine, da propuste poduzimati određene radnje, da se ne ponašaju na način kojim se povređuju ili mogu povrijediti njihova prava ili u nekim slučajevima i/ili prava trećih osoba. Takve tražbine na propuštanje mogu se temeljiti izravno na zakonu ili pravnom poslu.

Tužbama na propuštanje traži se od suda da tuženiku naloži (da osudi tuženika, da izrekne da je tuženik dužan) propustiti određene pojedinačno specificirane radnje kojima povređuje ili kojima bi mogao povrijediti prava tužitelja i/ili (iznimno) nekog trećeg. Tužbe na propuštanje mogle bi se podnijeti i kao tužbe kojima bi se tražila zabrana određenog aktualnog i/ili budućih (ugrožavajućih) ponašanja. Situacije u povodu kojih bi se mogle podnijeti tužbe na propuštanje mogu biti različite i o njima će ovisiti sadržaj i struktura tužbenih zahtjeva te činjeničnog stanja kojima bi se ti zahtjevi opravdavali. U određenim će slučajevima biti potrebno, uz zahtjeve za propuštanje, isticati i druge zahtjeve, npr. zahtjeve za otklanjanje štetnih posljedica nastalih poduzimanjem nedopuštene radnje itd.

1.4.1. Tužba za propuštanje zbog aktualne povrijeđenosti i povređivanja

Prva od mogućih situacija u povodu koje bi se mogla podnijeti tužba za propuštanje bila bi ona u kojoj bi tužitelj tvrdio da tuženik svojim određenim ponašanjem povređuje stanovita njegova prava i da će ih dalje povređivati, ako mu se takvo ponašanje ne zabrani (stanje aktualne i akutne povrijeđenosti i povređivanja). U takvoj bi se situaciji tužbom moglo tražiti da se tuženiku naloži da prestane poduzimati radnje kojima povređuje pravni položaj tužitelja, ali i da mu se naredi da takve (ili odgovarajuće) radnje ne poduzima u budućnosti s tim da bi u takvoj situaciji tužitelj mogao tražiti i uklanjanje posljedica izazvanih već poduzetim radnjama.²¹ Pravozaštitni cilj tužbe za propuštanje bi u ovakvoj

²⁰ Pod 1.3. i 1.4. radi se o kondamnetornim tužbama kojima tužitelj traži od suda da mu pruži pravnu zaštitu tako što će tuženika osuditi, da u korist tužitelja ili iznimno u korist nekog trećeg nešto određeno učini, trpi ili propusti. Zbog toga se ove tužbe nazivaju još i osudne ili tužbe na činjenje, trpljenje ili propuštanje. Vidi Triva – Dika, o. c. str. 402.

²¹ U tom smislu, prema odredbama čl. 17., st. 1. ZSD-a, osoba koja tvrdi da je žrtva diskriminacije ovlaštena je podnijeti tužbu i tražiti: 1) da se utvrdi da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na

situaciji bio dvojak. Naredbom za prestanak određenog ponašanja trebalo bi se ishoditi uklanjanje akutnog izvora postojećeg stanja povrijeđenosti i povređivanja (represivni učinak tužbe za propuštanje i presude kojom bi ono bilo naređeno); zabranom mogućeg ponavljanja takvih (ili odgovarajućih) radnji u budućnosti trebalo bi spriječiti povrede prava tužitelja i/ili trećih osoba u budućnosti (preventivni učinak tužbe za propuštanje i presude kojom bi ono bilo naređeno).

U razmatranoj situaciji tužitelj bi svoj tužbeni zahtjev da se tuženiku naredi prestati s određenim radnjama trebao potkrijepiti tvrdnjama da on ili (iznimno) netko treći ima određeno pravo, da se tuženik ponaša na određeni način te da se takvim ponašanjem povređuje utvrđena pravna pozicija; pritom ne bi (prema austrijskoj judikaturi i doktrini) trebalo utvrditi da je do toga došlo krivnjom tuženika. Zahtjev kojim bi tražio zabranu povređujućeg ponašanja u budućnosti tužitelj bi trebao potkrijepiti tvrdnjom kako postoji opasnost da bi tuženik nakon što bi bio prisiljen prestati poduzimati povređujuće radnje iznova započeo poduzimati te ili njima odgovarajuće radnje. Tako prof. Dika navodi da su se u austrijskoj doktrini bila izdiferencirala dva pristupa problemu: je li tužitelj koji traži zabranu određenih ponašanja tuženika u budućnosti dužan ustvrditi i dokazati postojanje opasnosti da će se ona ponoviti ili bi na tuženiku bio teret dokazivanja protivnog. Prema jednom stavu, na tužitelju bi bio teret tvrđenja i dokazivanja; prema drugom bi bio na tuženiku da daljnjih povreda (radnji kojima bi bile počinjene) neće biti.

Čini se da bi s aspekta hrvatskog prava u načelu trebalo optirati za prvu soluciju. Pravo tražiti zabranu određenih povređujućih radnji (ponašanja) u budućnosti pretpostavlja opasnost (vjerojatnost) njihova poduzimanja. Okolnost da je neka povređujuća radnja poduzeta i da eventualno traje ne bi sama po sebi nužno indicirala mogućnost (vjerojatnost) njezina nastavljanja (ponavljanja) u budućnosti. Neke su radnje po prirodi stvari jednokratne ili teško ponovljive, pa će stoga opasnost njihova ponavljanja biti zanemariva. Stoga pravna predmnjeva da bi se, zato što je neka povređujuća radnja poduzeta (presumptivna baza), smatralo da će biti (ponovno) poduzeta u budućnosti (presumirana činjenica), ne bi nužno imala uporište u prirodnim predmnjevama. Ta predmnjeva nema uporišta ni u općem uređenju instituta tereta dokazivanja po kojemu bi svaka stranka trebala snositi teret dokazivanja postojanja onih činjenica o kojima bi ovisio njezin uspjeh u parnici, uključujući i klasično pravilo: „negativa non sunt probanda“. Ona nema uporišta ni u posebnim uređenjima pravnih situacija iz kojih bi proizlazila prava na zabranu određenih ponašanja u budućnosti. Samo se iznimno stanje povrijeđenosti, odnosno opasnost od buduće povrede prava predmnjeva.²² Tužitelj bi, dakle, u

---

jednako postupanje (tužba za utvrđenje diskriminacije), 2) da se zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije), 3) da se naknadi imovinska i neimovinska šteta prouzročena povredom prava zaštićenih ZSD-om (tužba za naknadu štete) i 4) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima.

²² Tako, prema odredbi st. 1. čl. 20. ZSD-a, ako stranka u sudskom ili drugom postupku tvrdi da je povrijeđeno njezino pravo na jednako postupanje prema odredbama ovog Zakona, dužna je učiniti vjerojatnim da je došlo do diskriminacije. U tom slučaju teret dokazivanja kako nije bilo diskriminacije leži na protivnoj stranci.

načelu trebao učiniti vjerojatnim opasnost mogućeg ponavljanja povređujuće radnje tuženika, da bi sud tuženiku koji je takve radnje već poduzimao zabranio da ih poduzima u budućnosti.²³

1.4.2. Tužba na propuštanje nakon poduzimanja povređujuće radnje

Druga bi od mogućih situacija u povodu kojih bi se mogla podnijeti tužba na propuštanje bila ona u kojoj je tuženik poduzeo povređujuću radnju kojom, međutim, ne bi bilo nametnuto stanje trajnije povrijeđenosti i povređivanja pravnog položaja tužitelja ili trećega. U toj bi se situaciji tužbom zapravo tražilo da se tuženiku zabrani ponavljanje povređujuće radnje u budućnosti (tzv. prava tužba na propuštanje). U toj bi tužbi tužitelj trebao tvrditi da je tuženik povrijedio određeno njegovo pravo i/ili pravo trećega određenom svojom radnjom te da postoji opasnost za ponavljanje te radnje i time povrede prava u budućnosti. Postojanje opasnosti ponavljanja povređujuće radnje po prirodi stvari bi bilo moguće u postupku učiniti tek vjerojatnim. Dakle, i u ovoj bi se situaciji pitanje tereta dokazivanja opasnosti buduće povrede prava trebalo riješiti na isti način kao u prethodno razmotrenoj situaciji.

1.4.3. Preventivna tužba za propuštanje

Treća situacija bi bila ona u kojoj bi samo postojala opasnost od buduće povrede pravnog položaja tužitelja i/ili nekog trećeg u kojoj bi taj pravni položaj bio ugrožen mogućnošću da tuženik poduzme određene povređujuće radnje. U toj bi situaciji tužitelj samo tražio da se tuženiku zabrani poduzimanje određenih radnji kojima bi se mogla povrijediti njegova pravna pozicija (preventivna tužba za propuštanje). Da bi se takav tužbeni zahtjev mogao prihvatiti, bilo bi potrebno utvrditi postojanje stvarne potrebe za sprečavanje neposredno ugrožavajućih radnji tuženika, odnosno utvrditi da povreda prava ozbiljno prijete. Prof. Dika navodi i u ovom slučaju da bi tu, prema prevladavajućim stavovima u austrijskoj i njemačkoj doktrini te judikaturi, bila riječ o posebnom pojavnom obliku pravozaštitne potrebe, koja ne bi imala značenje procesne pretpostavke, već pretpostavke zbog nedostatka zbog kojih bi tužbeni zahtjev trebalo odbiti. Ta bi opasnost propisima materijalnog prava bila predviđena kao jedna od pretpostavki za nastanak tražbine koja bi se sudskim putem ostvarivala. Ona ne bi bila pretpostavka utvrđena odredbom procesnog prava kojom bi se generalno postojanje pravnog interesa uvjetovalo pravo za traženje određenog oblika zaštite analogno kao što je to

---

²³ U tom bi smislu trebalo shvatiti i odredbu čl. 22., st. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12) po kojoj je posjednik, kojemu je posjed samovlasno smetan, ovlašten svoj posjed štitiiti putem suda, zahtijevajući da se utvrdi čin smetanja njegova posjeda, naredi uspostava posjedovnog stanja kakvo je bilo u trenutku smetanja te zabrani takvo ili slično smetanje ubuduće. Bilo bi svakako moguće i tumačenje da bi se kod smetanja posjeda predmnjevalo da će se – zato što je do njega došlo i što ga tuženik istim ili sličnim radnjama može ponoviti – ponoviti i u budućnosti te da bi se stoga odgovarajuće radnje trebalo zabraniti i u budućnosti.

predviđeno za traženje deklaratorne zaštite ili tužbe na osudu na ispunjenje dužne činidbe u budućnosti.²⁴

U tom smislu, u hrvatskom pravu svatko može zahtijevati od drugoga da se suzdrži od djelatnosti od koje proizlazi uznemiravanje ili opasnost štete, ako se uznemiravanje ili šteta ne mogu spriječiti odgovarajućim mjerama.²⁵

1.4.4. Određenost radnji čije se propuštanje traži

Poseban problem u svezi s konstruiranjem tužbenih zahtjeva u tužbama za propuštanje tiče se njihove određenosti, zapravo određenosti radnji osuda na propuštanje, odnosno mogućnosti da se osim zabrane tih radnji zatraži i zabrana njima odgovarajućih radnji kojima se u bitnome na isti način povređivalo pravo tužitelja i/ili trećega. Postavlja se pitanje kako prigodom prosuđivanja određenih naknadnih ponašanja tuženika, redovito u ovršnom postupku, tumačiti izrečene zabrane određenih ponašanja. Razlozi pravne sigurnosti i prevencije protupravnih ponašanja, ali i savjesnost i poštenje nalagali bi da se te zabrane relativno benevolentno široko tumače. U tom bi smislu zabranjenima trebalo smatrati ne samo radnje koje bi bile izrijeком zabranjene, već i odgovarajuće radnje kojima bi se u bitnome na podudaran način povređivalo pravo tužitelja i/ili trećih osoba i to neovisno o tome hoće li zabrana „sličnih“ radnji biti izrijeком navedena ili ne u dispozitivu presude.

U prilog takvom stavu govorila bi, između ostaloga, i u bilješci br. 23 citirana odredba ZoV-a po kojoj je posjednik, kojemu je posjed samovlasno smetan, ovlašten svoj posjed štitićti putem suda, zahtijevajući da se utvrdi čin smetanja njegova posjeda, da se naredi uspostava posjedovnog stanja kakvo je bilo u trenutku smetanja te da se zabrani takvo ili slično smetanje ubuduće (argum. iz čl. 22., st. 1. Zakona o vlasništvu i...).

2. OBLICI PRAVNE ZAŠTITE KOJI SE MOGU TRAZITI

Posebno odredbama čl. 502.b ZPP-a precizno je propisana pravna zaštita koju tužitelj može ostvariti tužbom za zaštitu kolektivnih interesa i prava, ako nije drukčije propisano posebnim zakonom.²⁶ Te odredbe ZPP-a su, dakle,

²⁴ Prema odredbi čl. 186.C, st. 1. ZPP-a, tužitelj koji učini vjerojatnim da tuženik ozbiljno dovodi u pitanje postojanje njegove još uvijek nedospjele tražbine ili da će morati sudskim putem ostavriivati svoju tražbinu nakon što ona dospije ili da iz drugih razloga ime za to pravni interes, može i prije dospelosti tražbine zatražiti od suda da tuženiku naloži ispunjavanje dužne činidbe u vrijeme njezine dospelosti. Vrijeme dospelosti tražbine mora biti određeno naznačeno u tužbenom zahtjevu. Vidi više o ovome: Grbin I., o. c., str. 295 i 296.

²⁵ Prema čl. 1047., st. 1. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08 i 125/11), svatko može zahtijevati od drugoga da ukloni izvor opasnosti od kojeg prijeti znatnija šteta njemu ili drugome, kao i da se suzdrži od djelatnosti od koje proizlazi uznemiravanje ili opasnost štete, ako se uznemiravanje ili šteta ne mogu spriječiti odgovarajućim mjerama. Prema st. 2. istoga članka, sud će na zahtjev zainteresirane osobe narediti da se poduzmu odgovarajuće mjere za sprečavanje nastanka štete ili uznemiravanja ili da se ukloni izvor opasnosti na trošak posjednika izvora opasnosti, ako ovaj sam to ne učini.

²⁶ Tako je odredbama st. 1. čl. 17. ZSD-a propisano da je osoba koja tvrdi da je žrtva diskriminacije ovlaštena podnijeti tužbu i tražiti: a) da se utvrdi da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako

supsidijarnog karaktera.²⁷ Analizom tih odredbi proizlazi da osobe ovlaštene na traženje kolektivne zaštite interesa i prava (čl. 502.a, st. 1. ZPP-a) mogu zahtijevati sljedeće oblike pravne zaštite:

a) utvrđenje da su određenim postupanjem, uključujući i propuštanjem tuženika, ugroženi zakonom zaštićeni kolektivni interesi i prava osoba koje je tužitelj ovlašten štiti (toč. 1. st. 1. čl. 502.b ZPP-a);²⁸

b) zabranu poduzimanja radnji kojima se povređuju ili ugrožavaju interesi i prava osoba koje tužitelj štiti, pa i kada je riječ o korištenju ugovornih odredbi i poslovne prakse (toč. 2. st. 1. čl. 502.b ZPP-a);²⁹

c) nalaganje poduzimanja određenih radnji tuženika radi: otklanjanja nastalih ili mogućih štetnih posljedica, uspostave prijašnjeg stanja, uspostave stanja koje će u budućnosti najviše odgovarati tom prijašnjem stanju te uspostave stanja u kojem moguća povreda zaštićenih interesa i prava ne bi mogla nastupiti (toč. 3. st. 1. cit. čl.);³⁰

---

postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđenje diskriminacije), b) da se zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba na zabranu ili otklanjanje diskriminacije), c) da se naknadi imovinska i neimovinska šteta prouzročena povredom prava zaštićenih ovim Zakonom (tužba na naknadu štete) i d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima.

O zahtjevima iz st. 1. ovoga članka odlučuje sud primjenjujući odredbe ZPP-a, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno (st. 2. čl. 17. ZSD-a). Zahtjevi iz st. 1. čl. 17. ZSD-a mogu se istaknuti zajedno sa zahtjevima na zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su svi zahtjevi u međusobnoj svezi i ako je isti sud stvarno nadležan za njih, bez obzira na to je li za te zahtjeve propisano rješavanje u redovitom ili u posebnom parničnom postupku, osim sporova o smetanju posjeda. U tom slučaju primjenjuju se mjerodavna pravila za vrstu spora o kojoj je riječ, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno (st. 3. čl. 17. ZSD-a). Zahtjev za objavu presude iz st. 1., toč. 4. ovog članka sud će usvojiti ako utvrdi: a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija ili b) da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima (st. 4. čl. 17. ZSD-a).

Ako usvoji zahtjev za objavu presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cijelosti. Iznimno sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta presude uklone određeni osobni podaci, ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih osoba, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite (st. 5. čl. 17. ZSD-a).

Presuda kojom se nalaže objava u medijima obvezuje nakladnika medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to je li bio stranka u postupku (st. 6. čl. 17., st. 1. ZSD-a).

²⁷ To znači da se primjenjuju ukoliko posebnim zakonom nije drukčije određeno, odnosno propisano.

²⁸ Radi se o tužbenom zahtjevu za utvrđenje povrede ili ugrožavanja, kao npr. donošenje određenih pravila o uvjetima i načinu obavljanja djelatnosti tuženika ili odgovarajuće njegove prakse, izgradnje određenih objekata, propuštanje ugradnje zaštitnih i drugih uređaja, štetne imisije itd. (st. 2. čl. 502.b ZPP-a).

²⁹ Odnosi se na tužbeni zahtjev za zabranu poduzimanja povređujućih ili ugrožavajućih radnji.

³⁰ Ovo je tužbeni zahtjev za poduzimanje radnji radi otklanjanja općih nastalih ili prijetećih štetnih posljedica. Pod pojmom općih štetnih posljedica u navedenom slučaju treba smatrati, da se radi o apstraktnim štetnim posljedicama, odnosno o posljedicama koje se ne tiču pojedinih subjekata koji su pogodeni nedopuštenim postupcima tuženika, već kolektiviteta radi čijih se interesa i prava zaštita traži.

d) objavljivanje presude kojom je prihvaćen tužbeni zahtjev u medijima na trošak tuženika (toč. 4. st. 1. istog članka).³¹

Svi navedeni zahtjevi mogu se postaviti samostalno, ali i više njih u istoj tužbi po pravilima o kumulaciji tužbenih zahtjeva, jer iz odredbi glave trideset druge čl. 502.a do 502.h ZPP-a ne proizlazi da bi traženje jednog oblika pravne zaštite isključivalo druge oblike predviđene pravne zaštite iz čl. 502.b ZPP-a. Ovakvo propisivanje sadržaja tužbenih zahtjeva doprinosi pravnoj sigurnosti, jer tužitelji iste mogu prilagoditi suglasno postojećem činjeničnom stanju spora. Na taj se način posredno postiže i ujednačavanje sudske prakse, jer se smanjuje nekonzistentnost u donesenim sudskim odlukama. Osim toga, smatra se da je ujednačenost sudske prakse u kolektivnim sporovima jedan od preduvjeta razvitka prava i prakse kolektivne zaštite u Republici Hrvatskoj. Uzme li se u obzir da zakonski okvir za kolektivnu zaštitu prava postoji i da se razvija u smjeru podjele većih prava strankama u pogledu pokretanja takvih postupaka, sljedeći korak u osnaženju kolektivne zaštite upravo se ogleda u pozitivnom i ujednačenom razvitku sudske prakse.³²

3. TUŽBA I PROTUTUŽBA PROTIVNE STRANKE

Već je naglašeno da tužena stranka u parnici, radi zaštite kolektivnih interesa, može biti svaka pravna ili fizička osoba koja svojom djelatnošću, uključujući i propuštanje, ozbiljno ugrožava ili teže povređuje neke zakonom zaštićene interese i prava. Radi jednakosti i prava na zaštitu tih pravnih i fizičkih osoba od neosnovanih tužbi i optužbi za ugrožavanje ili povredu zakonom zaštićenih kolektivnih interesa i prava, tim se osobama daje pravo na sudsku zaštitu.

Fizička ili pravna osoba u postupku zaštite kolektivnih interesa i prava može protiv ovlaštenika za podnošenje tužbe u istom postupku podnijeti svoju protutužbu iz istih razloga zbog kojih bi podnijela samostalnu tužbu.

3.1. Tužba protivne stranke

Fizička ili pravna osoba koja obavlja određenu djelatnost u vezi s kojom ovlaštenici na podizanje tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava iznose tvrdnje da se tom djelatnošću povređuju ili ugrožavaju kolektivni interesi ili prava osoba koje je taj podnositelj ovlašten štiti takvom tužbom, ovlaštena je podnijeti svoju tužbu kojom će zatražiti: a) da se utvrdi da određenim postupanjem, uključujući i propuštanja, ne povređuje, odnosno ne ugrožava te kolektivne interese ili prava, odnosno da ih ne povređuje ni ne ugrožava na nedopušteni način,³³ b) da se ovlašteniku za podnošenje tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava zabrani određeno ponašanje, osobito određeno istupanje u javnosti, c) da naknadi štetu i

---

³¹ Tužbeni zahtjev za objavu presude u sklopu ostalih postavljenih zahtjeva.

³² Mengušić-Škugor E. o.c. str.17. I 18.

³³ Radi se o tužbi negativnog utvrđenja.

d) objavu presude na trošak tuženika u sredstvima javnog informiranja (st. 1. čl. 502.h ZPP-a).

Protivnik ovlaštenika za podnošenje tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava može kao tužitelj u samostalnoj tužbi obuhvatiti kao tuženike i osobe koje su ovlaštene zastupati ovlaštenika za podnošenje tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava ili su članovi njegovih tijela, ali i može bitne njegove članove koji u njegovo ime istupaju u javnosti kao npr. udruge (st. 2. čl. 502.h). To bi bilo uposebnom zakonskom suparničarstvu,³⁴ koje bi u pojedinim slučajevima moglo imati i obilježja običnog materijalnog suparničarstva.³⁵ Tužitelj bi prema svim tuženicima mogao istaknuti iste, ali i različite tužbene zahtjeve.³⁶ Dakle, zahtjev se može postaviti kumulativno i tužbom se može obuhvatiti više osoba istovremeno, s time da takve osobe mogu imati položaj jedinstvenih, ali i običnih suparničara, sve ovisno o vrsti pravne zaštite koja se tužbom traži.

3.2. Protutužba protivne stranke

Protutužba je tužba tuženika protiv tužitelja iz parnice koju je ovaj protiv tuženika ranije pokrenuo. Njome tuženik, sada protutužitelj, ostvaruje pred istim sudom i u istoj parnici protiv tužitelja, sada protutuženika, svoj samostalni tužbeni zahtjev.³⁷ Usprkos svojem ofenzivnom značaju, protutužba često ima i obrambeni karakter, naročito kada je kompezacijskog ili prejudicijelnog značenja. U takvim pravnim situacijama tuženik bi iste obrambene argumente mogao upotrijebiti i u formi prigovora protiv istaknutog ili istaknutih tužbenih zahtjeva, ali u tom slučaju ne bi uvijek dobio pravomoćni judikat osnovanosti svojeg protutužbenog zahtjeva.

Protivnik ovlaštenika za podnošenje tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava može svoje prethodno navedene zahtjeve (prigovor) istaknuti i protutužbom u parnici pokrenutoj protiv njega prvotnom tužbom (čl. 502.H, st. 3. ZPP-a). Protivnik ovlaštenika za podnošenje protutužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava može kao protutužitelj zatražiti da se ovlaštenik na podnošenje tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava i osobe koje su ga ovlaštene zastupati osude na naknadu posebne štete, čiju će visinu sud utvrditi po slobodnoj ocjeni (prema čl. 223. ZPP-a),³⁸ ako se pokaže da je tužba za zaštitu kolektivnih interesa i prava iz čl. 502.a, st. 1. ovog Zakona bila očito neosnovana i da su vođenje parnice

---

³⁴ Subjektivna je kumulacija dopuštena i kada to zakon izričito određuje, neovisno o postojanju pretpostavaka za suparničarstvo, a stiče se utisak da je tako propisano i u odredbi čl. 502.h, st. 2. ZPP-a.

³⁵ Prema odredbi čl. 196., st. 1., toč. 1. ZPP-a, više osoba može jednom tužbom tužiti odnosno mogu biti tužene (suparničari), ako su u predmetu spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava odnosno obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove.

³⁶ Objektivna kumulacija omogućuje i nepotpunu atrakciju pod pretpostavkama propisanim ZPP-om.

³⁷ Čl. 189., st. 1. ZPP-a.

³⁸ Prema odredbi čl. 223., st. 1., ako sud utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčanu svotu ili na zamjenjive stvari, ali se visina svote odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s nesrazmjernim teškoćama, o tome će odlučiti prema slobodnoj ocjeni.

u povodu te tužbe, a osobito njezinim praćenjem (publiciranjem) u sredstvima javnog priopćavanja teže povrijeđeni ugled i poslovni interesi toga tužitelja.

4. SUDJELOVANJE UMJEŠAČA U POSTUPKU

Osoba koja ima pravni interes da uspije jedna od stranaka u parnici koja teče među drugim osobama, može se pridružiti toj stranci. Umješač može stupiti u parnicu tijekom cijelog postupka sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu te u tijeku postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednog pravnog lijeka. Izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili pisanim podneskom (čl. 206. ZPP-a). Nekada će sama stranka imati pravni interes da određenu osobu pozove kao umješača u parnicu koju vodi.³⁹ U postupku povodom tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava mogu se kao umješači s položajem jedinstvenog suparničara⁴⁰ na strani tžitelja, ako se on s time suglasi, umiješati i drugi ovlaštenici podnositelji takve tužbe (čl. 502.d ZPP-a). Ti umješači moraju ispunjavati sve uvjete za samostalno podnošenje takve tužbe, a miješanje se može ograničiti i samo na neke od postavljenih zahtjeva.

U taj postupak mogu ući kao umješači iz čl. 206. ZPP-a i fizičke i pravne osobe, kao tzv. obični umješači radi zaštite čijih je kolektivnih interesa tužba iz čl. 502.a, st. 1. ZPP-a i podnesena. Ako bi više ovlaštenika za podnošenje tužbi za zaštitu kolektivnih interesa i prava podnijelo takve tužbe pred istim sudom, moglo bi se iste spojiti radi zajedničkog raspravljanja i odluke (čl. 313. ZPP-a).

Ako bi više ovlaštenika za podnošenje tužbi za zaštitu kolektivnih interesa i prava podnijelo takve tužbe pred istim ili različitim sudovima, sud pred kojim bi u povodu takvih tužbi bila kasnije zasnovana parnica mogao bi zatražiti od tužitelja da svoj pravni interes⁴¹ za samostalno vođenje te parnice dokaže potrebom za njezino vođenje. To će ovisiti o tome kakav će stav prema njegovu miješanju u parnicu koja je zasnovana prije, zauzeti tužitelj koji je parnicu pokrenuo. Ako bi se on suglasio s intervencijom, vođenje kasnije zasnovane parnice postalo bi nedopušteno, a ako bi se usprotivio, tužitelj bi za vođenje te parnice imao pravni interes.

Pravni interes bi otpao za vođenje bilo koje od parnica u kojima bi bili postavljeni sadržajno podudarni zahtjevi ako bi u jednoj od njih ti zahtjevi bili pravomoćno

---

³⁹ Prema odredbi čl. 211., st. 1. ZPP-a, ako tužitelj ili tuženik trebaju treću osobu obavijestiti o otpočetoj parnici, da bi se time zasnovao stnoviti građanskopravni učinak, oni mogu, sve dok se parnica pravomoćno ne dovrši, to učiniti podneskom preko parničnog suda u kojem će navesti razlog obavijesti i u kakvom se stanju parnica nalazi.

⁴⁰ Prema odredbi čl. 201. ZPP-a, ako se prema zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinstveni suparničari), oni se smatraju jednom parničnom strankom, tako da se u slučaju da pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju, učinak parničnih radnji što su ih poduzeli ostali suparničari proteže i na one koji te radnje nisu poduzeli.

⁴¹ ZPP u četiri slučaja govori o postojanju pravnog interesa kao o pretpostavci za angažiranje sudske aktivnosti. Takav interes mora imati: a) tužitelj koji podnosi tužbu na utvrđenje, b) tužitelj koji podnosi kondemnatornu tužbu prije dospelosti tražbine, c) umješač koji želi intervenirati u parnici koja teče i d) stranka koja podnosi pravni lijek.

prihvaćeni, uz uvjet da bi i tužitelj iz pravomoćno još uvijek neokončane parnice bio Ovlašten, na temelju prihvatljive pravomoćne presude, zatražiti ovrhu.⁴²

5. NADLEŽNOST U POSTUPKU ZAŠTITE KOLEKTIVNIH INTERESA I PRAVA

Nadležnost se u objektivnom smislu definira kao djelokrug poslova određenog tijela, a u subjektivnom smislu nadležnost jest pravo i dužnost određenog suda ili nekog drugog tijela da postupa u određenoj pravnoj stvari ili da poduzme samo određenu radnju. Nadležnost može biti apsolutna i relativna.

Pravila o apsolutnoj nadležnosti (sudskoj nadležnosti ili jurisdikciji) razgraničavaju nadležnost domaćih sudova od nadležnosti ostalih domaćih državnih i društvenih tijela te od nadležnosti inozemnih tijela.

Pravila o relativnoj nadležnosti (nadležnosti u užem smislu ili kompetenciji) razgraničavaju djelokrug poslova u okviru domaćeg sudskog sustava. Njima se određuje stvarna, funkcionalna⁴³ i mjesna nadležnost.⁴⁴ Nas ovdje posebno zanima stvarna i mjesna nadležnost suda u sporovima za zaštitu kolektivnih interesa i prava.

5.1. Stvarna nadležnost

Pravila o stvarnoj nadležnosti razgraničavaju djelokrug poslova između sudova različite vrste te između sudova različitog ranga u okviru iste vrste. Kriteriji su za razgraničenje stvarne nadležnosti različiti s obzirom na procesne subjekte (personalni kriterij), s obzirom na predmet spora⁴⁵(kauzalni kriterij) i s obzirom na vrijednost predmeta spora (vrijednosni kriterij). Značajan je i tzv. atrakcijski kriterij po kojemu se nadležnost određenog suda zasniva na činjenici da se kod tog suda već vodi neki drugi postupak. Neka pravila o stvarnoj nadležnosti rezultat su primjene samo jednog od navedenih kriterija, a druga su opet rezultat kombinirane primjene više kriterija zajedno. Stranke nisu ovlaštene svojim sporazumom derogirati primjenu propisanih pravila o stvarnoj nadležnosti. Stvarna nadležnost sudova u parničnom postupku utvrđena je odredbama čl. 34-34.d ZPP-a, a u sporovima za zaštitu kolektivnih interesa i prava utvrđivala bi se po općim pravilima o stvarnoj nadležnosti suglasno odredbama čl. 34-34.b

⁴² Dika, o. c., str. 4.

⁴³ Pravila o funkcionalnoj ili instancijskoj nadležnosti kao specifičnoj vrsti stvarne nadležnosti određuju kompetencije sudova za rješavanje o pravnim lijekovima ili o nekim drugim pitanjima s obzirom na to kojemu je sudu stavljeno u nadležnost da odlučuje o određenoj pravnoj stvari u prvostupanjskom postupku, npr. u postupku provođenja ovrhe.

⁴⁴ Triva – Dika, o. c., str. 257 i 258.

⁴⁵ Iz učenja o zahtjevu za pružanje pravne zaštite (pravozaštitnom zahtjevu) proizlazi da se prihvaća stajalište po kojemu je predmet spora tužbeni zahtjev – zahtjev za pružanje pravne zaštite određenog sadržaja zasnovan na tvrdnji o ovlaštenju tužitelja da traži nastupanje određene pravne posljedice (conclusio) koja rezultira iz primjene mjerodavne pravne norme (premissa major) na utvrđeno činjenično stanje (premissa minor). Vidi: Triva – Dika, o. c., str. 413.

ZPP-a. U pravilima kojima se uređuje ta nadležnost u osnovi se polazi od stava o presumiranoj stvarnoj nadležnosti općinskih sudova u svim pravnim stvarima za koje posebnim propisom nije drukčije propisano.⁴⁶

5.2. Mjesna nadležnost

Pravilima o mjesnoj nadležnosti određuje se koji je sud konkretno, određene vrste i određenog ranga, stvarno nadležan za odlučivanje u nekoj parnici. Time se razgraničuje teritorijalna nadležnost između više stvarno nadležnih sudova iste vrste i ranga. Mjesna nadležnost može biti opća i posebna, a ova potonja može biti isključiva, izberiva i pomoćna.

O tužbi za zaštitu kolektivnih interesa i prava, prema odredbi čl. 502.e ZPP-a o tužbi iz čl. 502., st. 1. ovog Zakona, prema odredbama glave trideset druge, u prvom stupnju odlučuje sud općemjesno nadležan za tuženika ili sud na čijem se području nalazi mjesto na kojem je počinjena radnja kojom se povređuju kolektivni interesi ili prava radi čije je zaštite tužba podnesena, ako posebnim propisom nije drukčije određeno. Navedeno pravilo o mjesnoj nadležnosti bilo bi ujedno i osnova za utvrđivanje međunarodne nadležnosti hrvatskih sudova u sporovima koji bi se pokretali ovom tužbom.⁴⁷ Prorogacija bi mjesne i međunarodne nadležnosti bila dopuštena po općim pravilima. Osnovu za takvu prorogaciju redovito će predstavljati prorogacijski sporazum sklopljen nakon što je do spora došlo.

Prema odredbi čl. 18., st. 2. ZSD-a, za sporove po tužbi iz čl. 17., st. 1. ovog zakona nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište, odnosno boravište, te sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena diskriminatorska radnja.

Za suđenje u postupcima iz čl. 106., st. 1. Zakona o zaštiti potrošača mjesno je nadležan trgovački sud prema mjestu sjedišta, odnosno podružnice tuženika, a ako tuženik nema sjedište ni podružnicu, mjesno je nadležan trgovački sud na čijem se području nalazi prebivalište tuženika (čl. 110., st. 2 ZoZP-a).⁴⁸

Za suđenje u postupcima iz čl. 106., st. 1. navedenog Zakona, protiv osobe koja nema opću mjesnu nadležnost u Republici Hrvatskoj mjesno je nadležan trgovački sud kada je na njegovom području došlo ili je moglo doći do povrede propisa iz čl. 106., st. 1. tog Zakona, odnosno mjesno je nadležan trgovački sud

---

⁴⁶ Tako je npr. u čl. 18., st. 1. ZSD-a propisano da, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno, za sve sporove po tužbi iz čl. 17., st. 1. tog Zakona u prvom stupnju stvarno je nadležan općinski sud. Protivno tome, čl. 110., st. 1. Zakona o zaštiti potrošača, za suđenje u postupcima iz čl. 106., st. 1. tog Zakona stvarno je nadležan trgovački sud.

⁴⁷ Prema čl. 27. ZPP-a, sud u Republici Hrvatskoj nadležan je za suđenje kada je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito određena zakonom ili međunarodnim ugovorom. Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti suda u Republici Hrvatskoj za određenu vrst sporova, sud u Republici Hrvatskoj nadležan je za suđenje u ovoj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizlazi iz odredaba zakona o mjesnoj nadležnosti suda u Republici Hrvatskoj.

⁴⁸ Ovaj dio odredbe može se odnositi samo na fizičke osobe, jer pravne osobe i podružnice imaju samo sjedište.

na području kojeg su nastale štetne posljedice odnosno povrede (čl. 110., st. 3. ZoZP-a).

6. MOGUĆNOST ODREĐIVANJA PRIVREMENIH MJERA

Prema odredbama čl. 502.G, st. 1. ZPP-a, prije pokretanja ili tijekom postupka iniciranog tužbom za zaštitu kolektivnih interesa i prava, sud može na prijedlog tužitelja odrediti privremene mjere predviđene Ovršnim zakonom,⁴⁹ ako tužitelj učini vjerojatnim: a) da je tuženik postupao na način kojim je povrijedio ili ozbiljno ugrozio kolektivne interese ili prava, zaštita kojih se tužbom traži te b) da je određivanje te mjere potrebno radi otklanjanja opasnosti nastupanja nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja. Ove pretpostavke moraju biti kumulativno ispunjene.

Prema st. 2. Čl. 502.g istog Zakona, prijedlogom za određivanje privremene mjere može se zatražiti od suda da privremeno utvrdi pravila po kojima će tuženik u obavljanju svoje djelatnosti postupati u skladu sa zatraženom izmjenom, odnosno dopunom njegovih pravila ili prakse. Ova je odredba u skladu s odredbom čl. 347., st. 2. OZ-a, koja propisuje da, ako je to nužno radi sprečavanja nastanka nenadoknadive štete, nasilja ili ako je iz drugih važnih razloga to potrebno radi osiguranja pravnog reda, sud može odrediti mjeru kojom će privremeno urediti sporni odnos među strankama. Radit će se u pravilu o privremenim mjerama radi osiguranja nenovčane tražbine i njihovom određivanju suglasno ostalim odredbama čl. 347., st. 1. OZ-a.

7. PROŠIRENJE SUBJEKTIVNIH GRANICA PRAVOMOĆNOSTI PRESUDE

Prema odredbi čl. 502.c ZPP-a, fizičke i pravne osobe mogu se u posebnim parnicama za naknadu štete pozvati na pravno utvrđenje iz presude kojom će biti prihvaćeni zahtjevi iz tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava da su određenim (utvrđenim) postupanjem, uključujući i propuštanjem tuženika, povrijeđeni ili ugroženi zakonom zaštićeni kolektivni interesi i prava osoba koje je tužitelj ovlašten štiti. U tom će slučaju sud biti vezan za ta utvrđenja u parnici u kojoj će se ta osoba (fizička ili pravna) na njih pozvati.

U navedenom slučaju radi se o specifičnom proširenju subjektivnih granica pravomoćnosti presuda⁵⁰ kojima su prihvaćeni tužbeni zahtjevi za zaštitu

---

⁴⁹ Ovršni zakon (OZ) je objavljen u NN 112/12, 25/13, 93/14, a potonje izmjene i dopune na snazi su od 1. rujna 2014. g.

⁵⁰ Suvremeni procesni sustavi poznaju značajne izuzetke od prihvaćenog pravnog pravila po kojem pravomoćna presuda djeluje samo prema parničnim strankama. Izuzeci se tiču u prvom redu a) univerzalnih i singularnih sukcesora parničnih stranaka, b) potencijalnih jedinstvenih suparničara i c) određenog kruga trećih osoba u odnosu na koje po izričitom zakonskom propisu i li po prirodi pravnog odnosa presuda djeluje neposredno, iako u parnici nisu sudjelovali kao stranke.

kolektivnih interesa i prava – samo ako pojedini zahtjevi budu prihvaćeni i samo u korist fizičkih i pravnih osoba čije interese i prava tužitelj (tražeći podredno apstraktnu pravnu zaštitu) štiti. Proširenje subjektivnih granica prvomoćnosti presude ovisit će, dakle, o tome je li presuda povoljna ili nepovoljna za tuženika (*secundum eventum litis*).

Fizičke i pravne osobe moći će se u svojim parnicama pozvati za naknadu štete, u prvom redu na utvrđenja da su određenim postupanjem, uključujući i propuštanjem tuženika, povrijeđeni ili ugroženi zakonom zaštićeni kolektivni interesi i prava osoba koje je tužitelj ovlašten štiti, dakle na odluke kojima će biti prihvaćeni zahtjevi za utvrđenje povreda ili ugrožavanja. Te osobe moći će se pozivati i na presude kojima će biti prihvaćeni zahtjevi za izricanje odgovarajućih zabrana, odnosno naloga na pozitivne činidbe – onda kada bi se te zabrane ili nalozi sadržajno podudarali s onim što bi one htjele zaštititi.⁵¹

U presudi kojom prihvaća zahtjeve iz tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava sud može odlučiti da žalba ne zadržava ovrhu ili odrediti kraći rok od propisanog za ispunjenje činidbi koje su naložene tuženiku (čl. 502.f ZPP-a).

8. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Parnica radi zaštite kolektivnih interesa i prava, ovisno o obliku pravne zaštite koja se tužbom traži, moguće je da s uspjehom završi u korist ovlaštenog tužitelja. Takvom odlukom će se utvrditi da je neka pravna ili fizička osoba povrijedila ili ozbiljno ugrozila određeni kolektivni interes i pravo. Takve parnice radi ostvarenja tzv. „apstraktne pravne zaštite“ imat će u budućnosti smisla jedino ako imaju određene reperkusije na fizičke i pravne osobe čija su prava zaštićena kolektivnim interesom koji se u takvoj parnici štiti. Stoga fizičke i pravne osobe mogu tražiti naknadu štete u odštetnoj parnici i u takvoj parnici se pozvati na utvrđenja iz presude kojom je prihvaćen zahtjev iz tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava.

Dakle, u takvoj odštetnoj parnici sud je vezan pravomoćnim utvrđenjem suda o postojanju povrede kolektivnog interesa i prava. Zato sud u odštetnoj parnici nije ovlašten, niti će moći utvrditi da nema protupravnosti ili odštetne odgovornosti tužene osobe i da se subjektivne granice pravomoćnosti iz parnice u kojoj je donesena ta presuda kojom se utvrđuje da je došlo do povrede kolektivnih interesa i prava ne proširuju i na osobe čija prava tužitelj štiti.

U parnicu, radi zaštite kolektivnih interesa i prava, uz postojećeg tužitelja, mogu se u svojstvu umješača, kao jedinstveni suparničari, umiješati i druge pravne osobe i tijela pod uvjetom: da su sami ovlaštenici za podnošenje takve tužbe i da mogu samostalno podnijeti istu takvu tužbu. Pored tih osoba, kao obični

---

U odnosu na obične umješače (koji nemaju položaj potencijalnog jedinstvenog suparničara), na treće koji su izvješćeni o parnici te u odnosu na imenovane prethodnike, pravomoćna odluka proizvodi tzv. intervencijski učinak, koji navedene osobe mogu od sebe otkloniti uspješnim isticanjem prigovora „male gesti vel conducti processus“. Vidi: Triva – Dika, o. c., str. 651 i 654.

⁵¹ Dika, o. c., str. 5.

suparničari u takvu parnicu se mogu umiješati i druge fizičke i pravne osobe čiji se interesi ultimativno i štite podnesenom tužbom za zaštitu kolektivnih interesa i prava.

Stvarna nadležnost u sporovima za zaštitu kolektivnih interesa i prava u pravilu je povjerena općinskim sudovima, ali u smislu odredbe čl. 34.b ZPP-a, stvarno nadležni mogu biti i trgovački sudovi kada se radi o sporu između dviju pravnih osoba ili između pravne osobe i trgovca pojedinca te obrtnika i kada se radi o sporu u vezi s njihovom djelatnošću. Znači kada je tužitelj pravna osoba koja je registrirana za djelatnost u svezi sa zaštitom kolektivnih interesa i prava, a tuženik pravna osoba koja svojom djelatnošću ugrožava kolektivni interes ili pravo, u takvom sporu će biti stvarno nadležan trgovački sud.

Za suđenje u sporu radi zaštite kolektivnih interesa i prava propisana je izberiva mjesna nadležnost, pa će biti mjesno nadležan sud koji je općemjesno nadležan za tuženika ili sud na području kojeg se nalazi mjesto gdje je počinjena radnja kojom su povrijeđeni kolektivni interes i pravo.

Uvođenjem trideset i druge glave u Zakon o parničnom postupku, kao i postojećim Zakonom o zabrani diskriminacije i novim Zakonom o zaštiti potrošača, Republika Hrvatska je ozbiljno prihvatila mogućnost šire zaštite kolektivnih interesa i prava. Za sada se to ogleda u onim slučajevima u kojima su određene pravne osobe i tijela izrijeком po zakonu ovlaštene tražiti takvu zaštitu. Međutim, treba očekivati da će se ti slučajevi, koji se za sada odnose samo područje suzbijanja diskriminacije, zaštite ravnopravnosti spolova i zaštitu potrošača, uskoro proširiti na područje zaštite čovjekove okoline i životne sredine te moralnih, etičkih, religijskih i drugih interesa.

Kod toga će tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava često koincidirati s tužbama koje će biti ovlašten podnositi svatko (*actio popularis*), s tužbama koje će u javnom interesu biti ovlaštena podnositi određena državna tijela, odnosno tijela regionalne i lokalne samouprave itd. Pri tome valja spomenuti da američki institut tzv. *class action*,⁵² u primjeni kod nas, za sada ne bi odgovarao hrvatskoj pravnoj tradiciji.

Premda se radi o tzv. „apstraktnoj pravnoj zaštiti“ kolektivnih interesa i prava, valja upozoriti na konkretne zahtjeve za snošenje troškova postupka u tim parnicama. Na utvrđivanje vrijednosti spora primjenjivat će se odredbe čl. 35. – 40. ZPP-a. Stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna je protivnoj stranci i njezinom umješaču nadoknaditi troškove postupka (čl. 154., st. 1. ZPP-a). Ako stranka samo djelomično uspije u parnici, sud će primijeniti ostale odredbe ovog članka. Sud će prilikom odlučivanja o troškovima postupka stranci odrediti naknadu samo onih troškova koji su bili potrebni za vođenje parnice za zaštitu kolektivnih interesa i prava. O tome koji su troškovi bili potrebni te o njihovoj visini sud odlučuje

---

⁵² U SAD-u se za postupke u kojima se štite kolektivna prava i interesi koristi pojam klasna tužba (*class action*), imajući u vidu njezinu drukčiju pravnu prirodu. To je tužba u kojoj jedna osoba ili malena skupina osoba predstavlja interese veće skupine te se tim pravnim sredstvom konkretne zaštite koristi veći broj fizičkih osoba radi zaštite svojih povrijeđenih prava. Vidi: Mengušić-Škugor, o. c., str. 6.

ocjenjujući brižljivo sve okolnosti slučaja, osobito vodeći računa o pravilima ZPP-a koja za pripremanje glavne rasprave određuju upućivanje podneska i jedno pripremno ročište te jedno ročište za glavnu raspravu (čl. 155. ZPP-a). Stranka je dužna, neovisno o ishodu parnice, nadoknaditi protivnoj stranci troškove koje je prouzročila svojom krivnjom (čl. 156., st. 1. ZPP-a). Pravo na oslobađanje od plaćanja troškova postupka i pravo na stručnu pravnu pomoć stranka ostvaruje po Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći.⁵³

IMPORTANCE OF LAWSUITS FOR PROTECTION OF COLLECTIVE INTERESTS AND RIGHTS

The importance of procedures for the protection of collective interests and rights of certain groups are in Europe of recent origins. In the Republic of Croatia they are present after the reception of EU law. These procedures appeared firstly for the legal protection of the consumer then in the discrimination-corruption law. Only after that Law on Civil Procedure (LCP) regulated the general framework allowing initiation of protection proceedings. The introduction of these procedures should be considered as a positive development, because Croatian law so clearly recognized the necessity of introducing the protection of collective interests and rights into its legal system in adapted form, as well as many European countries. The application of this new legal institute is not yet established in practice due to a lack of education about its existence. To the potential claimants and practitioners the LCP provides with the abstract legal protection, while the costs of the procedure are real. The paper points to the general and specific framework of legal protection of collective interests and rights and legitimacy of the parties to seek such protection and selecting the appropriate claims based on existing injuries. The paper then set out the forms of legal protection that trustees may request, and the opposing instruments of the defendants. The paper especially points to the possibility of participation of interveners, on order of provisional measures in the relevant disputes, on litigation costs, on determination of the jurisdiction of trial in these proceedings and on impact of the final decision.

Key words: *Action, collective legal protection and procedure*

---

⁵³ NN 143/13, vidi o tome više u: Pavlović, Mladen, „Novi Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći“, *HPR*, Zagreb, br. 6/14.